

blog «En altres paraules» (28/10/18): cal suposar, doncs, que segueix el criteri de Ginebra de no difondre aquesta novetat. Però algú ho haurà de fer, ja que el DIEC2 escriu:

«**tot -a:** [...] 3 2 pron. [LC] Totes les persones de què es tracta. » (Ve del diccionari Fabra.)
 «**família:** 1 7 [AN] *família monoparental* Família en què només conviuen o bé el pare o bé la mare amb un o més fills.» (En aquesta frase *qui* seria agramatical.)

Malgrat les informacions discutibles i les omissions que tota obra humana conté, és evident que cal celebrar la publicació d'aquest llibre, no sols perquè va néixer de la petició d'un col·lega literari dels Estudis de Filologia Catalana de la UB que trobava molt aclaridors els comentaris de l'autora al seu blog i dignes de ser publicats com a llibre, sinó també perquè una reimpressió al cap de tres mesos indica que té un públic que l'espera.

NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Pere Abelard. Un humanista del segle xiii*, edició a cura de Josep Batalla, Santa Coloma de Queralt: Obrador Edendum 2017; «Exemplaria Scholastica», 7.

ÓSCAR DE LA CRUZ

Universitat Autònoma de Barcelona

oscar.delacruz@uab.cat

La «nota del curador de l'edició» ens situa perfectament en els antecedents d'aquest llibre (ps. 13-16), unes circumstàncies que, en si mateixes, resulten apassionants. El llibre que el lector té a les mans és una obra inèdita del gran hellenista Nicolau d'Olwer (1888-1961), tot i ser justament més reconegut pels seus estudis medievals. Es tracta d'un manuscrit inacabat que D'Olwer hauria anat composant durant un llarg període de vint anys —segons es dedueix per l'existència de diversos estudis publicats pel mateix D'Olwer a partir de 1945. Tot i així, l'estudi sobre la biografia intel·lectual de Pere Abelard resultà finalment força avançat i només mostra la manca d'un breu capítol final i una revisió completa. El títol també és deduït entre la seva correspondència amb Rafael Tasis (p. 15), ja que l'original n'està mancat. El manuscrit mecanografiat es troba actualment dipositat a l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans, després que Jordi Rubió i Balaguer i que Manuel Mundó i Marcet varen acaronar la idea de veure'l publicat, i on l'ha trobat Josep Batalla encomanat pel mateix desig. El manuscrit, doncs, ha acabat en bones mans, ja que el mateix Batalla és un bon expert en Pere Abelard, com demostra amb l'aparició del seu llibre, publicat fa més d'una dècada, *Lletres d'amor i consolació* entre Abelard i Heloïsa (Santa Coloma de Queralt: Obrador Edendum, «Exemplaria Scholastica» s.n., 2005).

Davant, doncs, d'un llibre inconclús, el lector no ha de recelar del grau d'intervenció que hi ha aplicat el seu editor. Les seves decisions resulten encertades i discretes: intervé sobre la puntuació i ortografia del text, inclou actualitzacions bibliogràfiques en forma de notes a peu de pàgina, afegeix les fonts llatines d'edicions més recents dels textos que Nicolau d'Olwer va donar traduïts —car llegia encara les edicions de Victor Cousin—, elabora uns acurats índexs de noms i llocs i, el que sembla més arriscat, Josep Batalla acaba la redacció de l'últim capítol (ps. 458-463) dedicat a la mort i l'episodi de l'enterrament de Pere Abelard —certament novel·lesc, com quasi tota la seva apassionant biografia. En suma, Batalla aconsegueix faixar el text original de D'Olwer, salvar-lo de l'oblit i també garantir la seva actualització i validesa científica.

Tot i el valor acadèmic que assoleix, aquesta edició no entra mai en conflicte amb una lectura divulgadora, entretinguda i estimulante. Volem subratllar les delicioses i fluides traduccions de Nicolau d'Olwer, que farceixen la biografia d'Abelard (1079-1142) amb amples passatges de textos diversos. I és que Pere Abelard i la seva estimada Heloïsa han merescut gran fama entre el públic europeu per la seva tormentada relació personal —un *hapax* en el panorama cultural medieval— i el seu intens epistolari, amarat de lliçons filosòfiques i poètiques. L'atemptat de castració física que patí Abelard i la dialèctica sostinguda amb Bernat de Claravall —després sant Bernard, tot i que, en realitat, no és més que un exemple de les dificultoses relacions entre Abelard i les autoritats eclesiàstiques—, són també episodis arreu coneguts. Però no són menys apassionants les crítiques que rebé per les seves poesies —incorporades posteriorment al corpus de textos goliàrdics¹ i on trobem evidències incontestables de l'*Humanisme* de Pere Abelard—, crítiques que palesen les relacions llargament conflictives amb Bernat de Claravall (el seu enemic vital, l'abat de Cister en el moment històric que aconsegueix substituir l'hegemonia de Cluny, contemporàniament en mans de l'abat Pere el Venerable, qui tindrà un paper rellevant i conciliador al final dels seus dies). En suma, la biografia de Pere Abelard es pot tornar a prendre com un fil d'Ariadna que ens condueix pel mapa històric i cultural de la primera meitat del s. XII, moment de canvis transcendentals per motius diversos —tots ells atesos al llibre—, i que permet que ens en sortim amb una certa sensació d'haver entès, d'haver-nos mogut per un món real i que la vivesa de les passions fa que no resulti tan llunyà, car hem estat sempre a prop de la figura humana de Pere Abelard i no d'una abstracció més o menys reconstruïda.

1. Podem recordar que Nicolau d'Olwer va ser el descobridor i primer editor del poemari anònim titulat *Carmina Rivipullensia* o bé *Cançoner de Ripoll* («L'escola poètica de Ripoll en els segles X-XII», *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 6 (1915-1920), ps. 3-84), de manera que el marc interpretatiu de la poesia de tall goliàrdic de Pere Abelard resulta especialment ben entesa i relacionada amb aquesta tradició llatina de Catalunya.

Aquest llibre sobre Pere Abelard, doncs, malgrat haver estat fet fa més de sis dècades, és vestit de nou per Josep Batalla, resultat útil per a l'estudi no només de la figura intel·lectual de Pere Abelard —innovador per tants motius—, sinó també com a introducció a l'estudi de la Baixa Edat Mitjana, en el moment que diverses renovacions culturals propicien, per exemple, l'aparició dels primers testimonis de les noves llengües, com ara el català. L'extraordinària biografia de Pere Abelard i, no en menys grau, les insondables notícies sobre la jove Heloïsa fan que —no només en aquest llibre, però especialment en aquest llibre— hi hagi garantia que el lector estudiï el tema *delectando* i se li obrin les ganes d'apropar-se a la irreverent poesia goliàrdica (que pot reconèixer també en els contemporanis *Carmina Burana*) i en l'atapeïda filosofia escolàstica.

ARAGÜÉS ALDAZ, José: *Ramon Llull y la literatura ejemplar*, Alacant: Publicacions Universitat d'Alacant, 2016.

CARME ARRONIS

Universitat d'Alacant
 arronis@ua.es

La commemoració de l'Any Llull (2015-2016), amb motiu del setè centenari de la mort del beat, va brindar l'ocasió idònia per celebrar novament la genialitat del filòsof i escriptor, i va afavorir, en conseqüència, que estudis, tan necessaris com el que ara tenim a les mans, vegeren la llum. *Ramon Llull y la literatura ejemplar*, de José Aragüés, resulta al meu parer una obra imprescindible per valorar des d'una nova perspectiva la creativitat literària del mallorquí, com és ara des de l'ús personalíssim que fa de la literatura exemplar en les seues diferents produccions. Si bé és cert que la presència de l'exemple, en el sentit més ampli del terme, és un aspecte ja atès i analitzat, especialment en les obres més novel·lesques, la novetat i l'originalitat d'aquest manual resideix en el propòsit d'oferir per primera vegada una visió global del fenomen en el conjunt de la seua producció. I és que, com justifica el mateix Aragüés a la presentació, malgrat la diversitat de formes i usos presents, la literatura exemplar lul·liana resisteix i exigeix una anàlisi de conjunt, atent a la variació i evolució que va reflectint i, alhora, als principis sòlids que la regeixen.

Qui coneix els treballs d'Aragüés, tant en el camp de la literatura exemplar o l'hagiogràfica, com en l'edició i l'ecdòtica, no se sorprendrà ni de l'ambició del propòsit, ni de la rigorositat amb què ha dut a terme aquest estudi. És només d'agrair que en aquesta ocasió l'autor haja posat el focus sobre el corpus lul·lià, perquè el resultat és un manual profitós, que va desglossant els diferents aspectes tractats amb exhaustivitat i sistematicitat, i amb la claredat expositiva que caracteritza els seus treballs, fins i tot en les qüestions retòriques més subtils. En aquest